
Primjeri najbolje prakse vezane uz autorsko-pravna pitanja i pohranu objekata u repozitorije u Dabru

Iva Melinščak Zlodi, FFZG

Bojan Macan, IRB

Dina Vrkić, MEF

Dani e-infrastrukture 2018

Autorskopravna pitanja - ocjenski radovi

- [Autorska izjava](#) (RS za autorsko pravo)- iskustva?
- mogućnost podnošenja **zahtjeva za pristup objektima** u zatvorenom/ograničenom pristupu (*Request a copy*)
 - što urednik smije odobriti?
 - “Smije li knjižnica digitalizirati članak iz tiskanih novina ili časopisa i poslati ga elektroničkom poštom korisniku?
 - Digitalizacija se može smatrati jednim od oblika reprografskog umnožavanja. Knjižničar smije reproducirati članak na digitalni medij za privatno korištenje. Članak se smije poslati elektroničkom poštom, no poslanu poruku treba izbrisati zato što se ograničenje autorskog prava za privatno i drugo vlastito korištenje odnosi samo na reproduciranje za potrebe pojedinca, ali ne i na distribuciju većem broju korisnika koji predstavljaju javnost.” (Knjižnice i autorsko pravo / Horvat & Živković)

Autorskopravna pitanja - ostali radovi

- trenutno podržani u Dabru:
 - radovi u časopisima i zbornicima
 - poglavlja u knjigama
 - preporuke se razlikuju ovisno o tome:
 - tko pohranjuje rad (knjižničar ili autor)
 - o kojoj vrsti rada je riječ
 - je li rad objavljen s *Creative Commons* licencijom
 - tko je nositelj autorskog prava
 - koliko je star rad
 - različiti scenariji
-

Preuzimanje iz OA (ili hibridnih) časopisa koji objavljuju pod nekom od CC licencija

- CC licencija može biti definirana na razini časopisa ili članka
 - Preporuke:
 - uvijek treba ipak zabilježiti gdje je članak objavljen
 - obavezno osigurati link na originalno mjesto objave (najsigurnije putem DOI oznake)
 - prenošenje licencije
 - sve CC licencije dozvoljavaju ponovnu distribuciju kroz repozitorije
 - Nije važno tko je nositelj autorskog prava - [autor](#) ili [nakladnik](#)
-

Primjeri

- [časopis](#) - [politika samoarhiviranja](#) - [članak](#) - [u repozitoriju](#)
 - [časopis](#) - [politika samoarhiviranja](#) - [članak](#) - [u repozitoriju](#)
 - [časopis](#) - [politika samoarhiviranja](#) - [članak](#) - [u repozitoriju](#)
-

Unos radova u zbornicima (OA, s CC licencijom)

- kao i kod časopisa, uz dodatnu opasku:
 - možemo unijeti cijeli zbornik - moramo paziti da se uklapa u opseg Repozitorija
 - poželjno je unijeti i pojedina poglavlja (razrezivanjem pdf-a) - samo poglavlja kojima su autori djelatnici ustanove
 - prenosi li se i onda CC licencija s cijelog zbornika na pojedine radove? - da! (svaka licencija dozvoljava da “reproduce and Share the Licensed Material, in whole or in part, for NonCommercial purposes only”)
 - [primjer](#)
-

Preuzimanje iz OA časopisa i zbornika koji ne objavljuju pod CC licencijama i nemaju deklariranu politiku samoarhiviranja

- urednik (knjižničar) ne može biti siguran da radove smije pohraniti, ali se može voditi interesima i dobrobiti svih zainteresiranih dionika te procijeniti hoće li eventualnom pohranom oštetiti nečija prava ili će pridonijeti vidljivosti i ugledu autora i časopisa u cjelini
 - mogućnost - sklapanje sporazuma s uredništvima/izdavačima časopisa
 - [primjer](#)
-

Pohranjivanje radova objavljenih u časopisima koji nisu otvoreno dostupni

tri osnovne verzije rada:

- **PRE-PRINT**
 - rukopis poslan u časopis, nije još prošao recenzijski postupak (working paper, submitted manuscript, author's original draft, author's original manuscript)
 - **POST-PRINT**
 - rukopis koji je prošao recenzijski postupak i kojeg je autor revidirao u skladu s recenzijom, a nije još uređen, lektoriran i grafički uređen (author's accepted manuscript, accepted version, final author version)
 - **ZAVRŠNA VERZIJA**
 - izdavačeva verzija rada, kakva se pojavljuje u časopisu (version of record, final version, publisher's version, published journal article)
-

Kako autor može provjeriti što može i što smije?

- Najtočnije informacije o tome što smije učiniti, autor može naći u ugovoru o prijenosu autorskog prava (copyright transfer agreement) ili ugovoru o pravu objavljivanja (licence to publish).
 - Može provjeriti politiku časopisa/izdavača na njihovim mrežnim stranicama. Treba napomenuti da izdavači često imaju svoju opću politiku, ali se ona može i razlikovati za pojedine časopise.
 - Može provjeriti politiku časopisa/izdavača putem servisa [Sherpa/RoMEO](#).
 - Može kontaktirati uredništvo časopisa.
 - U rijetkim situacijama ne smiju pohraniti ([primjer](#))
-

Pitanja i odgovori

- Smiju li urednici (knjižničari) pohranjivati radove bez pristanka autora?
 - Da, ako je rad objavljen pod nekom od Creative Commons licencija. U tom slučaju urednik smije samostalno pohraniti rad, jer svaka CC licencija dozvoljava daljnju distribuciju dokumenta, barem u nekomercijalne svrhe (a repozitoriji akademskih ustanova su neprofitne usluge). Važno je da se uvijek navede izvor preuzimanja rada i link na izvornu URL adresu (najbolje DOI, ako postoji).
-

-
-
- Smiju li autori ili urednici (knjižničari) pohraniti završnu verziju rada (izdavačev pdf) ukoliko ograniče dostupnost samo na korisnike ustanove?
 - U pravilu ne bi smjeli, prema ugovornim odredbama kakve određuje većina izdavača, ali moguće je da će autori učiniti to sami na vlastitu odgovornost (kod samo-arhiviranja).
-

-
- Smiju li urednici (knjižničari) preuzimati radove koje su autori stavili na ResearchGate, Academia.edu i sl. i pohraniti ih u repozitorij ustanove?
 - Ako je rad označen Creative Commons licencijom, knjižničar ga smije preuzeti i pohraniti. U protivnom, knjižničar bi trebao tražiti pristanak autora. Treba imati na umu da autori ponekad stavljaju na ove društvene mreže i verzije radova za koje nemaju pravo pohrane, ali čine to na vlastitu odgovornost. U slučaju da knjižničar takvu verziju rada samoinicijativno, bez pristanka autora, prenese u repozitorij, knjižničar postaje odgovoran za kršenje autorskih prava.
-

-
- Ako autor pohrani verziju rada za koju urednik (knjižničar) sumnja da ne bi smjela biti pohranjena i javno vidljiva zbog zaštite prava izdavača, treba li na to upozoriti autora i spriječiti pohranu i javnu dostupnost takvog rada?
 - U slučaju samo-arhiviranja, knjižničari trebaju autorima prepustiti u potpunosti odluku o tome koju će verziju rada pohraniti i kako će odrediti dostupnost rada (tim više što knjižničar uglavnom i ne može imati uvid u sve okolnosti i sve uvjete iz ugovora o objavljivanju). Iz zapisa je vidljivo da je rad pohranio sam autor i da je on odgovoran za eventualno kršenje autorskih prava. Naravno, u slučaju da autor prilikom pohrane zatraži savjet knjižničara, knjižničar je dužan savjetovati ga u skladu sa svim propisima i informacijama koje su mu dostupne.
-

-
-
- Smiju li urednici (knjižničari) pohraniti u repozitorij, barem uz ograničeni pristup za djelatnike ustanove, radove koji su nam trenutno dostupni zahvaljujući pretplatama ili probnim pristupima na zbirke e-časopisa i ostale baze podataka?
 - Ne, ne smiju.
-

-
-
- Što ako već i autorova post-print verzija rada sadrži prijelom i prepoznatljive izdavačeve grafičke elemente ili elemente dizajna?
 - Mnogi časopisi traže da se već pri slanju rada u časopis koriste njihovi obrasci s prepoznatljivim grafičkim obilježjima časopisa ili će tijekom postupka recenziranja dodati radu takva obilježja, pa će i post-print verzija vizualno izgledati slično završnoj verziji. To može autore dovesti u nedoumicu. Treba ponovo provjeriti ugovor autora s časopisom po tom pitanju, ili upute na stranicama izdavača/časopisa.
-